

"Po principu Verujem v boga, ki v banki svoj oltar ima"

Večerova preiskovalna zgodba (7)

Zadnji, sedmi del Večerove preiskovalne zgodbe o zlomu mariborske nadškofije: rezime.

In pripovedi **malih delničarjev**, ki so se na koncu lahko le obrisali pod nosom

VASJA JAGER

V zadnjem tednu smo vas s serijo preiskovalnih člankov peljali v ozadje dogajanja, ki je privedlo do zloma poslovnega imperija mariborske nadškofije, strukture, ki ji ni bilo para v novejši zgodovini Rimskokatoliške cerkve. Povedali smo, kako sta Zvon Ena in Zvon Dva, zlasti ob pomoči državne NLB, sploh lahko postala balona, ki sta kasneje tako usodno počila. Kako je nadškofijska gospodarska hobotnica tudi prek projektnih družb iz denarja delala denar, pisali smo o spektakularnih reševalnih operacijah tudi Vatikana, vlogi Lea Ivanjka pri tem ... Danes pa je čas za rezime, za ugotovitve pod črto in iskanje odgovora na vprašanje, kdo ali kaj je krivo, kar je pomembno zlasti za tiste, ki so izgubili - za **male delničarje**. J. T. iz okolice Ljubljane je eden od njih. Ni mu do tega, da bi objavili njegovo ime, nam je pa z grenkobo v glasu dejal: "Bilo bi pošteno, da bi vsaj tistim, ki smo pri tem izgubili vse svoje življenjske prihranke, povrnili vsaj neko miloščino. A vem, da se to več ne more zgoditi."

Vendar zgodba o Zvonu Ena in Zvonu Dva ter celotni nekdanji poslovni mreži Nadškofije Maribor v prvi vrsti ni zgodba o organizirani prevari ali naklepem izčrpanju. Pač pa je predvsem še en okostnjak iz omare ponesrečene slovenske tranzicije, primer prevelikih ambicij ljudi, ki so verjeli, da delajo uspešno, pa so se prepozno zavedeli nove ekonomske realnosti in cene streznitve, ki jo je prinašala s seboj. Streznitve, ki je presenetila tudi državo, njene banke in regulatorje, ki so podpirali nezdravo rast nadškofijskega imperija. Posledice njihovih zmot pa je nosilo na tisoče državljanov in državljanek.

Cerkev kot blagovna znamka

Zametki gospodarskega imperija, ki se je na svojem vrhuncu dotikal celo treh celin - Južne Amerike (Argentina), Evrope in Afrike (Gabon) -, segajo v prva leta slovenske samostojnosti. Leta

1994 je takratna Škofija Maribor ustanovila Krekovo družbo za upravljanje, ki je zbirala privatizacijske certifikate in jih delila v svoje pooblašene investicijske družbe (pide), ki so z njimi kupovali delnice podjetij. Iz teh pidov je leta 2003 nastal najprej holding Zvon Ena, nato še manjši Zvon Dva.

V Krekovo družbo je denar vložilo okoli 66 tisoč državljanov in državljanek. Povečini je šlo za verne ljudi, ki jih je prepričala povezava s Škofijo oziroma Cerkvijo in ki so verjeli, da je že zato njihova naložba varna. "Začeli smo s plemenitimi nameni," pravi **Darko Zupanič**, ki je bil v tistem času zaposlen v Krekovi družbi, kot je razvidno tudi iz fotografije desno zgoraj, in je aktivno sodeloval pri iskanju vlagateljev. "Izhajalo se je iz koncepta krščanske socialnosti, po katerem bi verniki aktivno sodelovali v soupravljanju družb. Ponujali smo manjše donose, a večjo varnost naložb. Verniki so zaupali, da se jim Cerkev ne bo izneverila." Okoli tristo ljudi po celi Sloveniji je novačilo vlagatelje. Prirejali so predavanja, po župnijah delili prospekte in hodili na srečanja družtev. A že takrat so znotraj slovenske Cerkve obstajali pomisleki o smotrnosti in tudi moralnosti finančnega delovanja škofije. Duhovniki po župnijah so bili zelo zadržani, pravi Zupanič, a tudi on je svoj certifikat vložil v omenjene pide. Nekaj premoženja, ki ga je pridobil kasneje, pa je porabil za nakup približno pet odstotnega deleža Krekove družbe.

Sprva previdno, potem pa čez rob

V prvi fazi je bilo poslovanje škofijskega imperija preiščeno in vzdržno. Kot je v javnem pismu zapisala skupina mariborskih katoliških izobražencev s prvopodpisanim **Janezom Srako**, nekdanjim urednikom slovenskega programa Radia Vatikan, se je njeno premoženje povečalo z dveh milijonov v letu 1985 na 62 milijonov v 2005. A v nasprotju s prepričanjem večjega dela javnosti novega bogastva mariborski

kler ni namenjal za razkošno življenje, temveč je z dobički financiral pastoralo, izobraževanje in socialo: "V istih letih je škofija del sredstev namenjala župnijam. Ko je odprla svojo gimnazijo, je tej ustanovi letno nakazala od 400 do 500 tisoč evrov pomoči," so zapisali mariborski katoliški izobraženci.

Sčasoma pa več ko je bilo uspehov v poslih, bolj je kopičenje denarja škofijo in njene menedžerje zapeljalo v usodno zmoto. Namesto da bi še naprej preudarno obračali kapital, ki so jim ga zaupali mali vlagatelji, so se v želji po še večjih dobičkih začeli lotevati vse bolj ambicioznih projektov in te so z megalomanskimi krediti financirale slovenske banke na čelu z državno NLB. In tukaj je srž zgodbe o Zvonih.

Priložnost za skok z ladje

Podlaga za spremembo usmeritve je bila nova strategija, ki jo je maja 2003 sprejel škofijski gospodarski svet, v katerem naj bi - kot je v javnem pismu kasneje razkril njen ekonom **Mirko Krašovec** - glavno besedo imel **Anton Stres**. Tako se je škofija pri svojih poslih pričela pomikati v sfero finančnih naložb. "Fantom je bilo vseeno, saj tako ali tako niso kockali s svojim denarjem. Kljub dobrim namenom so izgubili tla pod nogami," pravi Zupanič, ki se je zaradi nestrinjanja z novo filozofijo po nekaj letih umaknil iz škofijske mreže, znan pa je tudi kot angažiran in za nekatere kontroverzen meščan Maribora. Istega leta so pide, v katere so se stekli certifikati malih vlagateljev, združili v novoustanovljeni holding Zvon Ena.

A imetniki certifikatov so še pravi čas dobili priložnost, da potegnejo nazaj vsaj del vrednosti svojih vložkov. Novembra 2005 se je škofija odločila, da bo od njih dokončno prevzela Zvon Ena in nadškofijska krovna družba Gospodarstvo Rast je tako vlagateljem ponudila možnost, da ji prodajo svoje deleže v Zvonu; ponujena cena je znašala 1900 takratnih tolarjev ali slabih osem evrov za delnico, kar je bilo po poročanju Mladine približno dva evra pod tržno ceno. Manjši del delničarjev je ponudbo sprejel.

"Mislim sem, da sem preskrbljen"

Z neposredno vezavo Zvona Ena na Gospodarstvo Rast se je začelo novo obdobje v zgodovini mariborske škofije, ki je leta 2006 postala nadškofija. Obdobje velikih poslov in še večjih

načrtov. Prva vlada Janeza Janše je vodila prociklično ekonomsko politiko in tudi banke so bile takrat kot samopostrežni kreditni bifeji za velika podjetja. Državno NLB, ki je sistem Zvonov s krediti napihnila in na koncu tudi strmoglavila, je tedaj vodil Marjan Kramar. In tudi regulator, Banka Slovenije, ki jo je v času kreditnega pregrevanja vodil Mitja Gaspari, kasneje pa Marko Kranjec, se je držal ob strani.

Vrh nadškofije pa je medtem potrdil odločitev o začetku ambicioznega projekta gradnje optičnega omrežja, ki naj bi ga izvedla družba T-2, katere solastnika sta bila Zvon Ena in Gospodarstvo Rast. Kupovali so se deleži Abanke, Heliosa, Term Olimia ... Portfelj Zvonov je bil obširen, razpršen in varen. Tako se je vsaj zdelo.

Dobri obeti, zaupanje v Cerkev in nasveti borznikov so uradnika J. T. Iz okolice Ljubljane prepričali, da je v Zvon Ena leta 2005 vložil vse svoje prihranke, to je bilo 30.000 evrov. "Dva meseca sem čakal, da sem lahko kupil lote, tako težko jih je bilo dobiti. Lahko si predstavljate, kako vesel sem bil, ko mi je uspelo. Nisem poslovnež in o ekonomiji ne vem dosti, a prepričan sem bil, da sem si zagotovil varno starost," nam je dejal. Nekaj časa je lahko z zadovoljstvom spremljal, kako je vrednost njegove naložbe v Zvon rasla. A šlo je za umetno napihnjen balon, ki je slej ko prej moral počiti.

Nadškofija poskusi obrzdati prevelike apetite

Da nekaj ni v redu in da se Zvona, predvsem Zvon Ena, preveč zadolžujeta, je Nadškofiji Maribor poslalo jasno že leta 2006. Kot so v omenjenem pismu zapisali mariborski katoliški intelektualci, je "vodstvo mariborske nadškofije preko nadzornega sveta v Zvonu predlagalo odločitev o razdolževalni dejavnosti Zvona". Ta naj bi tako umiril svojo investicijsko dejavnost in se posvetil vračanju najetih posojil, morebitne nove naložbe pa bi financiral predvsem iz ustvarjenih dobičkov. Težava je bila le, da je imel holding v teku več velikih projektov, ki jih je bilo treba zaključiti, zlasti naložbo v omrežje T-2, ki je pri bankah

najel za 120 milijonov evrov posojil, želel pa še za 80 milijonov kreditov. Poleg tega je velika večina podjetij, ki jih je prevzela nadškofija, za posodobitev in širitev proizvodnje potrebovala dodaten denar. Poti nazaj torej več ni bilo. Za nameček sta se Zvona kljub jasnemu stališču nadškofije podala v nove, tvegane projekte doma - denimo v kupovanje delnic Petrola - in v tujini (prevzem Luke Zadar, gradnje turističnih naselij na Hrvaškem, nakupi bosanskih investicijskih skladov ...). "Šlo se je preveč na široko ... Hitro so že morali dobiček prelivati za sanacijo. Mislili so, da se bodo rešili z zadolževanjem," je v pogovoru za Večer v nedeljo ocenil novi mariborski nadškof Alojzij Cvikel.

Čudeža ni bilo

Streznitev je prišla že konec leta 2008, ko so se spremenile politične okoliščine (Janševo vlado je zamenjala leva oblast pod Borutom Pahorjem) in ekonomske. Izbruhnila je svetovna gospodarska kriza. Vrednost delnic, ki sta jih obvladovala Zvona, je začela padati, njuni nepremičninski projekti pa so naenkrat zastali. Pravljičje je bilo konec. Propada nadškofijskega imperija ni mogel preprečiti niti Vatikan, ki je prek londonske investicijske banke Rothschild sprožil obsežno reševalno operacijo, o podrobnosti katere smo poročali pred dnevi. Banke na čelu z NLB (ki jo po Kramarju kratek čas vodil Draško Veselinovič, nato pa ga je zamenjal Božo Jašovič) so se znašle v resnih težavah, zahtevale denar nazaj, čeprav so ga prej izdatno posojale.

A Zvona ga več nista imela; izgubil se je v preplačilih delnic in nespametnih nepremičninskih naložbah. Ko je po seriji nenavadnih naključij in kontroverznih odločitev Zvon Ena ostal še brez T-2, ki je predstavljal njegovo največje bogastvo, se je celotna nadškofijska struktura končno sesula. Leta 2012 sta Zvona Ena in Zvon Dva pristala v stečaju. Njuni menedžerji so do zadnjega prepričevali sodišče in NLB, da so za Zvon Ena našli strateškega partnerja v avstrijski svetovni družbi MCS, ki naj bi v navezi z nemško investicijsko družbo TAP09 plačala 40 odstotkov dolgov. Toda

čudeža ni bilo.

"Naj me poplačajo z gozdom"

In ljudje, kot je naš sogovornik J. T., so ostali brez svojega denarja. "Ni pošteno. Verjeli smo, da Cerkev ne bo dopustila nespametnega gospodarjenja. Eno so tajkuni, Cerkvi pa se to ne bi smelo zgoditi," pravi. Pojasnila, da je luknja, ki sta jo za seboj pustila Zvona, veliko manjša od osemsto milijonov in celo milijarde evrov, kot se je govorilo v javnosti, so zanj jalova tolažba. "Svojega denarja ne bom več videl. Po veljavni zakonodaji smo mali vlagatelji povsem izrinjeni na račun bank in drugih velikih upnikov. Naj Cerkev torej prevzame odgovornost in nas poplača iz svojega bogastva! Dovolj gozdov in parcel imajo, pa naj dajo vsakemu kos zemlje."

J. T. upa, da bodo postopki, ki jih na prijavo NLB danes zaradi spornih kreditov vodi policija (stečajni upraviteljci Zvona Ena in Dva Mojca Breznik in Vida Gaberc glede vložitve kazenskih prijav še čakata navodila upniških odborov), osvetlili odgovornost posameznikov za propad Zvonov. Sam meni, da "so nekaj pokradli, nekaj pa narobe vložili".

V Večer v seriji preiskovalnih člankov, zasnovanih na podlagi množice dokumentov, ki smo jih pridobili, nismo našli trdnejših dokazov o nepoštenosti vodstev obeh nadškofijskih holdingov. Zato pa obstajajo resni indici spornih poslov posameznikov iz druge ali tretje ravni njune poslovne mreže, o katerih smo prav tako poročali. In zdaj so, če bodo tako presodili, na vrsti najbrž pristojni organi. Se pa zastavi tudi vprašanje, ali bi nadškofijski menedžerji lahko v preteklosti naznanili sume morebitnih kaznivih dejanj drugega in tretja nivoja. Ali bi to celo morali storiti. Malim delničarjem so, kot pravijo, Večerovi članki pomembno osvetlili ozadje dogajanja, ki je privedlo do zloma mariborske nadškofije. Zupanič ocenjuje, da so Zvone pokopali "nepremišljenost, pohlep in preračunljivost tistih posameznikov, ki so se ravnali po zapovedi Verujem v boga, ki v banki svoj oltar ima."

Page: 3

Reach: 108000

Country: SLOVENIA

Size: 1411 cm2

3 / 4

September 1994: mariborski škof Franc Kramberger izroča certifikat Krekovi družbi. Na fotografiji tudi Milan Gerič, takrat direktor Krekove družbe (desno), in Darko Zupanič (levo), tudi mali delničar, ki danes pravi: "Začeli smo s plemenitimi nameni." (Arhiv Večera)

Nadškofija danes

Okrog 32 milijonov evrov je ocenjeni dolg iz kreditov (do leta 2013 redno odplačevanih) mariborske nadškofije. Natančna višina, pravi novi nadškof in metropolit Alojzij Cvikel, ki je bil zadnja štiri leta v Mariboru izredni ekonom, je odvisna od izpleta, ko se bo premoženje nadškofije prodaja) lo. Začenši s sedežem na Slomškovem trgu, ki bi ga za Maribor kupil solidarnostni sklad, ki so ga ustanovile tri avstrijske škofije. Dvorec Betnava in šolski kompleks na Vrbanski čakata morebitnega kupca. A do danes ni še nič prodano. Stolnica je v lasti stolne župnije, nihče je ne prodaja. Devet bank upnic nadškofiji kredite po letošnjem dogovoru reprogramira do leta 2020, glavnica do takrat miruje. Pred nadškofijo je, da servisira dogovor z bankami. Novi nadškof se iz neposrednega upravljanja cerkvenega gospodarstva umika, pri saniranju pa naprej delajo drugi; od novega ekonomista Bernarda Gerška do vikarja Janeza Lesnike. (va)

www.vecer.com

Danes končujemo preiskovalno serijo o zlomu mariborske nadškofije. Članki so na voljo na naši spletni strani v zavihku V ozadju Zvonov.

Krekova
pooblaščená investicijska družba
ZAUPAJTE NAM V UPRAVLJANJE
SVOJE LASTNINSKE CERTIFIKATE

Dr. Janez Evangelist Krek
Duhovnik, narodni buditelj, politik, ustanovitelj slovenskega bančništva, govornik,
organizator delavstva, kmetov in združnega gospodarstva:

**"ZAČETI JE TREBA,
TO JE VSA UMETNOST."**

Ustanovitelji Krekove pooblaščené družbe za upravljanje so predstavniki:
MARIBORSKE in KOPRSKE ŠKOFIJE, TISKARNE NOVAMEDIA Ljubljanske nadškofije,
SLOVENSKEGA KATOLIŠKEGA TEDNIKA DRUŽINA, ZALOŽBE OGNJIŠČE
ter MOHORJEVIH DRUŽB iz CELJA in CELOVCA.

Spoštovani!

S pomočjo Krekove banke smo ustanovili vseslovensko Krekova pooblaščená družbo za upravljanje, ki zbira lastninske certifikate in bo aktivno sodelovala pri lastninjenju slovenskega premoženja.

Krekova pooblaščená družba za upravljanje je z Vami in za Vas ustanovila več Krekovih pooblaščenih investicijskih družb, ki bodo skrbele za razvoj in gospodarnost sredstev, naloženih v perspektivna podjetja po vsej Sloveniji.

V podjetjih bomo kot solastniki izboljšali njihovo poslovanje in jih usposobili za delovanje po tržno ekonomskih principih. Podjetja bodo na ta način zagotavljala dobiček, kar nam bo omogočilo izboljšanje delovnih pogojev zaposlenih, večje možnosti za zaposlovanje, skratka boljše življenjske pogoje za slovenske družine. Vsi, ki nam boste zaupali v upravljanje svoje lastninske certifikate, boste postali naši delničarji in izplačevali Vam bomo dividendo. Vaše premoženje se ne bo samo ohranjalo, ampak tudi povečevalo.

Ustanovitelji naše družbe so pooblaščená predstavniki cerkveno pravnih oseb. S tem je zagotovljena kontinuiteta poslovne politike in strategije, ki je že uveljavljena pri nastajanju in poslovanju Krekove banke. Z navedeno lastniško strukturo je izključeno uveljavljanje ozkih osebnih interesov, kar je pomembno za stabilnost, varnost in uspešnost.

Prav tako smo izgradili široko mrežo sodelavcev in svetovalcev. Uveljavljeni in priznani strokovnjaki se ukvarjajo z analizo lastninjenih podjetij, v katerih bomo kupovali lastniške deleže.

S tem nagovorom Vas želimo povabiti, da pravočasno vložite lastninske certifikate v Krekove pooblaščené investicijske družbe in s tem sodelujete pri skupnem projektu. Dober sad obrodi le tisto delo, ki temelji na poštenju!

S slavnostnim nagovorom je g. škof Dr. Kramberger zaželel Krekovi družbi za upravljanje veliko uspeha pri poslovanju in sleditvi cerkvenega socialnega nauka.

Z NAMI STE NA SVOJI STRANI!

Prospekt iz leta 1994 v podporo zbiranju certifikatov. Blagovna znamka Cerkev, pripovedujejo mali delničarji, je štela.

*"Nisem poslovnež
in o ekonomiji
ne vem dosti,
a prepričan sem
bil, da sem si
zagotovil varno
starost"*